

**743 SAYILI TÜRK KANUNU MEDENÎSİ İLE 4721
SAYILI TÜRK MEDENÎ KANUNU'NDA YER ALAN
EVLÂT EDİNMENİN ŞEKLÎ ŞARTLARININ
MUKAYESELİ OLARAK İNCELENMESİ**

*Yrd.Doç.Dr. Ahmet Cemal RUHÎ**

I. EVLÂT EDİNME

Evlât edinme müessesesi; çocuğu olmayan kimselerin bir çocuğa sahip olmalarını, ana ve babadan mahrum olan çocukların ise, sıcak bir aile yuvasına kavuşmalarını ve aile ortamında yetişmelerini sağlar. Çocuğun yetişebileceği en uygun ortam, aile ortamıdır¹. Beslemelik, manevî evlâtlık ve süt

* A.Ü. Erzincan Hukuk Fakültesi Devletler Özel Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

¹ AKINTÜRK Turgut, Türk Medenî Hukuku, Aile Hukuku, Gözden Geçirilmiş 5. Bası, Cilt II, Ankara 1998, s. 319; ARIK Fikret K., "Türk Hukukunda Evlât Edinme", Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Sayı 1-4, Ankara 1949, s. 200; ARSEBÜK Esat, Medenî Hukuk, Cilt II, Ankara 1940, s. 497; ATAAY Aytekin, Evlât Edinme, İstanbul 1957, s. 13-14; BERKİ Şakir, Alman, İsviçre ve Türk Medenî Kanunlarında Evlât Edinme, Ankara 1962, s. 3; DEMİRALP B. Tunç, İçtihatlı - Uygulamalı - Örnekli Nesep - Nüfus ve Sicille İlgili Kişisel Hukuk Davaları, İstanbul 1995, s. 22-28; EGGER August, Medenî Kanun Şerhi, Aile Hukuku, Çeviren Prof. Dr. Tahir ÇAĞA, Ankara 1949, s. 41-42; ESAT Mahmut, Türk-İsviçre Kanunu Medenî Şerhi, İstanbul 1930, s. 434-435; FEYZİOĞLU Feyzi Necmettin, Aile Hukuku, 3. Bası, İstanbul 1986, s. 462-465; GÖNENSAY A. Samim, Medenî Hukuk, Aile Hukuku, Cilt II, Kısım II, İstanbul 1960, s. 29; HATEMİ Hüseyin/SEROZAN Rona, Aile Hukuku, İstanbul 1993, s. 318; KÖPRÜLÜ Bülent/KANETİ Selim, Aile Hukuku, 2. Bası, İstanbul 1989, s. 228-229; OLGAC Senai, Tatbikatta Türk Kanunu Medenîsi ve İlgili Hususî Kanunlar, İstanbul 1953, s. 184-185; OĞUZMAN Kemal/DURAL Mustafa, Aile Hukuku, İstanbul 1998, s. 245; ÖZTAN Bilge, Aile Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2000, s. 437; ÖZTAN Bilge, Medenî Hukukun Temel Kavramları, 5. Bası, Ankara 2000, s. 419-424; ŞENER Esat, Uygulamalı ve İçtihatlı Nafaka, Velâyet, Vesâyet, Evlâtlık, Babalık, Ankara 1994, s. 535-536; TANDOĞAN Haluk, Aile Hukuku Ders Notları, Ankara 1965, s. 164 vd; TEKİNAY Selâhattin Sulhi, Aile Hukuku, 7. Bası, İstanbul 1990, s. 444-445; TURHAN Nedim, "Evlât Edinme", Yargıtay Dergisi, Cilt 26, Ocak-Nisan 2000, Sayı 1-2, s. 48; VELİDEDEOĞLU Hıfzı Veldet, Aile Hukuku, İstanbul 1965, s. 346; YILMAZ Ejder/

evlâtlık gibi durumlar, evlât edinme müessesesine dahil değildir².

4722 sayılı Türk Medenî Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un³ 14 üncü maddesine göre, Türk Medenî Kanununun yürürlüğe girmesinden önce kurulmuş olan evlât edinme sözleşmeleri, bütün hükümleri ile birlikte geçerliliğini korur. Bu hükme göre, sayılı Türk Medenî Kanununun yürürlüğe girmesinden önce yani 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsinin⁴ yürürlükte bulunduğu süre zarfında o Kanun hükümlerine uygun olarak yapılmış olan evlât edinmeler geçerliliğini koruyacaktır. Fakat, 01 Ocak 2002 tarihinden itibaren yapılacak olan evlât edinmeler Türk Medenî Kanununun⁵ hükümlerine tabi olacaktır. Türk Medenî Kanununun 1028 inci maddesine göre, 17 Şubat 1926 tarihli ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi 31 Aralık 2001 tarihi itibarıyla yürürlükten kaldırılmıştır.

II. EVLÂT EDİNMENİN ŞEKLİ ŞARTLARI

Evlât edinme bir takım şekli şartlara bağlamıştır. 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsinin 256 ncı maddesinin 1 inci fıkrasında, "hâkimin izni", "resmî senet düzenlenmesi" ve "nüfus kütüğüne kayıt edilme" şeklinde olur, hükmü yer almaktaydı.

YILMAZ Ümit, Hukuk Rehberi (Adli Yazı ve Yazışma Usulleri) Ankara 1999, s. 527-535; ZEVLİLER Aydın/ACARBAY M. Beşir/GÖKYAYLA K. Emre, Medenî Hukuk, Giriş ve Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku, Ankara 2000, s. 973.

² GÜRKAN Ülker, Evlât Edinme ve Beslemelerin Hukukî Durumu, Türk Hukuku ve Toplum Üzerinde İncelemeler, Ankara 1974, s. 164-165; OĞUZMAN/DURAL, s. 245; SAYMEN Ferit Hakkı/ELBİR Kemal, Medenî Hukuk, Cilt III, Aile Hukuku, İstanbul 1960, s. 339-340.

Büyük kentlerde varlıklı aileler, yoksul ailelerin kız çocuklarını ev hizmetlerinde kullanmak amacıyla, yeme, içme ve yatma karşılığında çalıştırırlar. Bunlara "besleme" denir. SEROZAN Rona, Çocuk Hukuku, İstanbul 2000, N. 223, s. 156.

Yargıtay, "... Medenî Kanunun yürürlüğe girmesinden önce evlâtlık müessesesi mevcut olmadığından nüfusta manevî evlât olarak görünen kayıt geçersizdir. Geçersiz kaydın iptali için dava açılmasına gerek yoktur ...". Yargıtay 2. HD. 23.01.1984 gün ve E. 1984/104, K. 1984/342, Yargıtay Kararları Bilgisayar Programı, "Hukuk Programları Limited Şirketi, Büyükdere Caddesi, No 19, Daire 5, 80220 Şişli/İSTANBUL", Yargıtay Kararları CD' si.

³ 4722 sayılı Türk Medenî Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun, 03.12.2001 tarihinde kabul edilmiş olup, 01 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Resmî Gazete 08.12.2001, Sayı 24607.

⁴ 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi, 4 Nisan 1926 tarihinde yayımlanmış olup, 4 Ekim 1926 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

⁵ 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu 08.12.2001 tarihinde yayımlanmış olup, 1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Resmî Gazete 08.12.2001, Sayı 24607.

4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 315 inci maddesinin 1 inci fıkrasına göre ise, mahkeme kararıyla evlâtlık ilişkisi kurulmuş olur. Nüfus kütüğüne kayıt edilme hususu, evlât edinmenin kurucu şartlarından olmayıp, sadece açıklayıcı mahiyette idarî bir işlemdir.

1. Hâkimin İzni

Türk Kanunu Medenîsinin 256 ncı maddesinin 1 inci fıkrasında, evlât edinme, evlât edinenin oturduğu yer sulh hukuk hâkiminin müsaadesi üzerine olur, hükmü yer almaktaydı⁶.

Türk Medenî Kanununun 315 inci maddesinin 1 inci fıkrasına göre, evlât edinme kararı, evlât edinenin oturma yeri; birlikte evlât edinmede eşlerden birinin oturma yeri mahkemesince verilir.

Oturduğu yer veya oturma yerinden kastedilen, evlât edinenin sakin olduğu yani bulunduğu yer anlaşılmalıdır⁷. Maddî koşullar tamam olsa bile, evlât edinmek isteyen kimsenin, mahkemeye müracaat ederek evlât edinme kararı alması gerekir⁸. Karı ve koca (evli çiftlerden biri diğerinin çocuğunu evlât edinmek istemesi hâli hariç) ancak birlikte evlât edinebileceklerinden, her ikisinin de mahkemeden evlât edinme kararı almaları gerekir.

Evlât edinme davasını davacı sıfatı ile evlât edinen veya davacı vekili⁹, davalı olarak evlât edinilen ergin ise bizzat kendisine, küçük ise kanunî tem-

6 Yargıtay, "... Sulh hukuk mahkemesinin görevi içinde bulunan evlât edinmeye izin davasına asliye hukuk mahkemesinde bakılmış olması durumunda, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 7/3 hükmü, yazılı emir yolu ile bozmaya engel oluşturmaz ...". Sayın Nedim TURHAN tarafından kaleme alınan muhalefet şerhinde ise, somut olayda görev itirazı bulunmadığına göre, kanuna aykırılığın Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 7/son hükmü ile ortadan kalktığına kabulü zorunlu olup, kanuna aykırılık bulunmadığından kanun yararına bozma da söz konusu olamaz ...". Yargıtay 2. HD. 27.03.1997 gün ve E. 1997/2218, K. 1997/3407, Yasa Hukuk İçtihat ve Mevzuat Dergisi, Cilt 17, Sayı 198/5, Haziran 1998, s. 620-621.

7 ÖZTAN, Aile Hukuku, s. 450.

8 GENÇCAN Ö. Uğur, "Evlât Edinmeye İzin Davaları", T. C. Adalet Bakanlığı Adalet Dergisi, Yıl 92, Sayı 6, Ocak 2001, Ankara 2001, s. 46-54.
Yargıtay, "... Evlât edinmenin maddî şartları aranmadan evlât edinmeye izin verilemeyeceğine karar vermiştir ...". Yargıtay 2. HD. 01.10.1985 gün ve E. 1985/6661, K. 1985/7695, ŞENER, s. 550.

9 Davacı vekili sıfatı ile avukat, kendisine davacı tarafından verilen özel yetki çerçevesinde evlât edinmeye izin davasını açabilir ve evlât edinme için gerekli diğer işlemleri yapabilir. T. C. Stuttgart Başkonsolosluğu tarafından düzenlenen 12.10.2000 gün ve 7266 sayılı Umumî Vekâletname ile, Yavuz Ç. ve Adem Ç.'yi evlât edinmek isteyen Şaban Ç., Erzincan Barosu avukatlarından Abdurrahman K.'yi özel yetki ile vekil tayin etmiştir.

silcisine karşı açılır¹⁰. Şayet evlât edinilecek olan çocuk, Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüne bağlı Sosyal Hizmetler İl veya İlçe Müdürlüğü bünyesindeki çocuk yuvası veya yetiştirme yurtlarında kalan ve koruma altında bulunan bir çocuk ise, bu durumda çocuğu koruma altında bulunduran Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüne izafeten Sosyal Hizmetler İl veya İlçe Müdürlüğü davalı olarak gösterilmektedir. Fakat bu dava, çocuğu temsil eden kayyım huzurunda görülerek karara bağlanmaktadır¹¹. Burada önemle belirtilmesi gereken bir hususta, Cumhuriyet Savcılarının eski düzenlemelerde bulunan evlât edinmeye izin kararını yeni düzenlemeye göre ise, evlât edinme kararını temyiz etme yetkilerinin bulunmamasıdır. Çünkü, Cumhuriyet Savcılarının evlât edinme davasında taraf sıfatları bulunmamaktadır¹².

Türk Medenî Kanununun 315 inci maddesinin 2 nci fıkrasına göre, evlât edinmenin evlât edinme başvurusundan sonra ölmesinin veya temyiz gücünü kaybetmesinin, evlât edinmenin diğer şartları bundan etkilenmemiş olmak koşuluyla, evlât edinmeye engel olmaz. Buna göre, evlât edinme davasına evlât edinmek isteyen mirasçılarının devam edebileceği gibi, evlâtlık veya kanunî temsilcisi de bu davaya devam ederek evlât edinme kararı alabileceklerdir.

Türk Medenî Kanununun 315 inci maddesinin 3 üncü fıkrasına göre,

¹⁰ Erzincan Sulh Hukuk Mahkemesi'nin 18.07.2001 gün ve E. 2001/538, K. 2001/511 sayılı kararında, evlât edinme için gerekli maddî şartları taşıyan evli bir çiftin açmış olduğu evlâtlığa izin davasında, davacı olarak Fikri O. ve Nimet O. davalı olarak evlâtlığın babası Necmettin A. ile evlâtlığın annesi Sündüz A. arasında görülerek karara bağlanmıştır. Davacılar ile davalılar 18.07.2001 tarihinde vermiş oldukları dilekçe ile davayı temyiz etmediklerini ve kesinleştirilmesini talep etmişlerdir. Bu dilekçe üzerine mahkeme davayı kesinleştirmiştir. Yayınlanmamıştır.

¹¹ Erzincan Sulh Hukuk Mahkemesi'nin 20.12.2000 gün ve E. 2000/835, K. 2000/1057 sayılı kararında, evlât edinme için gerekli maddî şartları taşıyan evli bir çiftin açmış olduğu evlât edinmeye izin davasında, davacı olarak Birkan Y. ve Semra Y. davalı olarak Erzincan Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü arasında ve Erzincan Sulh Hukuk Mahkemesi'nin 18.12.2000 gün ve E. 2000/967, K. 2000/1042 sayılı kararı ile çocuğu temsil etmek üzere tayin edilen sosyal hizmet uzmanı Sayın Beyhan D.'nin katılımı ile görülerek karara bağlanmıştır. Davacılar ile davalı verilen kararı temyiz etmediklerinden verilen karar kanunda öngörülen süre sonunda mahkeme tarafından kesinleştirilmiştir. Yayınlanmamıştır.

¹² YILMAZ/YILMAZ, s. 527-545.

Yargıtay, "... Cumhuriyet savcılarının takip edebileceği davalar kanunda sayılmıştır. Cumhuriyet Savcılarının evlât edinmeye izin kararını temyiz etme yetkileri yoktur ...". Yargıtay 2. HD. 20.10.1995 gün ve E. 1995/9722, K. 1995/10751, ÖZMEN İsmail, Velâyet, Nesep ve Evlât Edinme Davaları, Ankara 1999, s. 785.

başvurudan sonra küçüğün ergin olması halinde, şartları daha önceden yerine getirilmiş olmak kaydıyla, küçüğün evlât edinilmesine ilişkin hükümler uygulanır.

Mahkemelerde duruşma kural olarak alenî olarak yapılır. Yani duruşmalar herkese açıktır (Anayasanın 141/I, HUMK. m. 149). Yargılamanın alenî yapıldığı duruşma tutanağında açıkça belirtilir (HUMK. m. 151/II). Fakat, görülmekte olan bir davanın durumuna göre hâkim, duruşmanın gizli yapılmasına karar verebilir. Bu kararda, duruşmanın gizli yapılmasını gerektiren sebepler gösterilmelidir. Evlât edinme davasında hâkim, taraflarında taleplerini dikkate alarak ve gerek görmesi halinde duruşmanın gizli yapılmasına karar verebilir.

Türk Kanunu Medenîsindeki düzenleme yürürlükte iken bazı yazarlar arasında, hâkimin, evlât edinmeye dair izni resmî senedin düzenlenmesinden önce veya resmî senedin düzenlenmesinden sonra verebileceği konusunda fikir ayrılığı bulunmaktaydı¹³. Kanaatimizce eski düzenleme çerçevesinde hâkimin iznini resmî senedin düzenlenmesinden önce almak gerekmektedir. Çünkü, evlât edinme işlemi için gerekli olan maddî şartların gerçekleşip gerçekleşmediğini öncelikle hâkimin tetkik etmesi gerekmektedir. Dolayısıyla noterin maddî şartların gerçekleşip gerçekleşmediğini tetkik etmesi söz konusu değildi. Uygulamada önce hâkimden izin alınmakta, daha sonra da noterde resmî senet düzenlenmekteydi. Yargıtay'da aynı görüşü paylaşmaktaydı¹⁴.

Türk Kanunu Medenîsin 14.11.1990 gün ve 3678 sayılı Kanunla değiştirilen 256 ncı maddesinin 2 nci fıkrasında, hâkimin evlât edinmeye izin vermeden önce, gerekli göreceği her türlü araştırmayı kendiliğinden yapacağı; 256 ncı maddenin 3 üncü fıkrasında ise, hâkimin tarafların belirttikleri sebepleri haklı bulmadıkça evlât edinmeye izin veremeyeceği, hükmü yer almaktaydı.

Türk Medenî Kanununun 316 ncı maddesine göre, evlât edinmeye, ancak esaslı sayılan her türlü durum ve koşulların kapsamlı bir biçimde araştırılmasından, evlât edinen ile edinilenin dinlenmelerinden ve gerektiğinde uzmanların görüşünün alınmasından sonra karar verir. Araştırmada özellikle evlât edinen ile edinilenin kişiliği ve sağlığı, karşılıklı ilişkileri, ekonomik durumları, evlât edinenin eğitime yeteneği, evlât edinmeye yönelen sebepler ve aile

¹³ AKINTÜRK, s. 326; FEYZİOĞLU, s. 483.

¹⁴ Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 04.11.1964 gün ve E. 1964/953 K. 1964/640, YAZICI Hilmi/ ATASOY Hasan, Şahıs, Aile ve Miras Hukuku ile İlgili Yargıtay Tatbikatı, 1952-1970, Ankara 1970, Nr. 990, s. 561.

ilişkileri ile bakım ilişkilerindeki gelişmelerin açıklığa kavuşturulması gerekir. Evlât edinenin altsoyu varsa, onların evlât edinme ile ilgili tavır ve düşünceleri de değerlendirilir.

Hâkim bu izni vermeden önce evlât edinmenin maddî şartlarının tamamlanıp tamamlanmadığını inceler. Hâkimin izni kamu yararı ile ilgili olduğu için, hâkim, sadece evlât edinme şartlarının yerine getirilmiş olup olmadığını incelemekle yetinmez. Bunun yanında her türlü araştırmayı yapar¹⁵. Evlât edinme şahsa bağlı bir hak olduğundan, hâkim, evlât edinenin şahsi durumu hakkında tam bir kanaate sahip olabilmek için kanunda belirtilen hususlarda araştırma yapar. Evlât edinen ile ayırt etme gücüne sahip olmak şartıyla evlât edinileni bizzat ve birlikte dinler. Hâkim araştırma yaparken, ilgili kurumlardan mesela, Sosyal Hizmetler İl veya İlçe Müdürlüklerinden veya bağlı kurum ve kuruluşlardan yazılı görüş alabilir. Maddî şartlar tamam olsa dahi, hâkimin bu konuda takdir yetkisi söz konusudur¹⁶.

Türk Kanunu Medenîsinin 4 üncü maddesinde, hâkimin takdir yetkisini hak ve nisfete kullanacağı, hükmü yer almaktaydı. Türk Medenî Kanununun 4 üncü maddesine göre, hâkim, kanunun takdir yetkisi tanıdığı veya durumun gereklerini ya da haklı sebepleri göz önünde tutmayı emrettiği konularda, hukuka ve hakkaniyete göre karar verir. Hâkim takdir hakkını evlâtlığa alınacak kimsenin menfaatine uygun olarak, hukuka ve hakkaniyete göre kullanmak zorundadır¹⁷.

Hâkimin izin veremeyeceği hallere örnek vermek gerekirse, bir menfaat karşılığında çocuğun evlâtlık verilmesi, evlât edinenin haysiyetsiz hayat sürmesi, kumar ve alkole düşkün olması, çocuğun haşarı olması, evlât edinenin zayıf ve otoriteden yoksun olması, evlât edinilecek çocuğa karşı cinsel hisler taşıması, ucuz işgücü temin etmek istemesi, evlâtlığı çalıştırarak kazancını almak istemesi, hizmetçi gibi kullanma isteği, evlâtlığı kendi dinine çekmek istemesi, uyuşturucu madde kaçakçılığı ve fuhuş gibi hususlar örnek olarak gösterilebilir¹⁸.

¹⁵ OĞUZMAN/DURAL, s. 253.

¹⁶ ZEVLİLİLER/ACARBAY/GÖKYAYLA, s. 978.

¹⁷ KÖPRÜLÜ/KANETİ, s. 233.

¹⁸ AKINTÜRK, s. 328; OĞUZMAN/DURAL, s. 253-254.

Yargıtay, "... Bir çocuğun menfaat karşılığında evlâtlık verilmek istenmesi halinde hâkimin buna izin vermemesi gerektiğini belirtmiştir ...". Yargıtay 2. HD. 30.10.1984 gün ve E. 1984/8323, K. 1984/8595, Yargıtay Kararları Dergisi, Cilt 11, Sayı 2, Şubat 1985, s. 182.

Yargıtay "... Evlâtlık ilişkisinin mirasçılardan pay kaçırmak veya onların payını azaltma

2. Resmî Senet Düzenlenmesi

Türk Medenî Kanununun 315 inci maddesinin 1 inci fıkrasına göre, evlât edinme sadece mahkeme kararı ile kurulmuş olmaktadır. Bu yeni düzenlemeye göre, ayrıca noterde resmî senet düzenlenmesi söz konusu değildir.

Eski düzenlemede önemli bir yer tutması dolayısıyla bu konuda bilgi vermek yerinde olacaktır. Eski düzenlemeye göre, Türk Kanunu Medenîsinin 256 ncı maddesinin 1 inci fıkrasında, evlât edinme işlemi hâkimin müsaadesi üzerine yapılacak resmî işlemle olur, hükmü yer almaktaydı¹⁹.

Yürürlükten kalkmış olan bu düzenleme şu şekilde gerçekleşmekteydi. Resmî senet yani evlât edinme sözleşmesi ancak, hâkimden alınan izin üzerine²⁰ ve noter tarafından kendiliğinden düzenlenirdi²¹. Evlât edinme sözleşmesine tarafların fotoğraflarının yapıştırılması gerekirdi²². Noter, resmî senet düzenlerken evlât edinmenin maddî şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediğini araştıramazdı²³. Çünkü bu hususlar daha önce mahkeme tarafından araştırılmaktaydı²⁴.

Noterin resmî senet düzenleyebilmesi için, evlât edinen²⁵ ile evlâtlık ve

kastı altında yada hizmetçi gibi kullanma amacıyla kurulmasına izin verilemez ...". Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 09.03.1994 gün ve E. 1993/893, K. 1994/124, İlmî ve Kazai İçtihatlar Dergisi, Yıl 34, Sayı 405, Eylül 1994, s. 10521-10523.

- 19 Düzenleme biçimindeki noter senetleri hakkında geniş bilgi için bakınız. DELİDUMAN Seyithan, Medenî Usul ve İcra İflâs Hukukunda Noter Senetleri, Ankara 2001, s. 48-65. Yargıtay, "... Evlât edinme sözleşmesine geçerlilik veren noterde düzenlenen resmî senettir ...". Yargıtay 2. HD. 24.11.1975 gün ve E. 1975/7209, K. 1975/8971, İlmî ve Kazai İçtihatlar Dergisi, Yıl 21, Sayı 242, Şubat 1981, s. 81-82. Yargıtay, "... Evlâtlık ilişkisi resmî senet düzenlenmesi ile gerçekleşir. Bunun nüfus kütüğüne geçirilmemesi sözleşmenin geçerliliğini etkilemez ...". Yargıtay 2. HD. 26.01.1981 gün ve E. 1981/179, K. 1981/340, Yargıtay Kararları CD' si. Yargıtay, "... Evlâtlık ilişkisi, yargıcın izni üzerine yapılacak resmî bir sözleşme ile kurulur. Resmî sözleşme yapılmadıkça mahkemeden alınan izin hukuksal sonuç doğurmaz ...". Yargıtay 2. HD. 07.07.1987 gün ve E. 1987/4847, K. 1987/6011, Yargıtay Kararlar CD' si.
- 20 OĞUZMAN/DURAL, s. 254.
- 21 Düzenleme suretiyle evlât edinme senedi örneği için bakınız. İNAL Nihat, Uygulamada Türk Medenî Kanunu, Ankara 1997, s. 1698-1699.
- 22 Yargıtay, "... Evlât edinme ile ilgili noterlik işlemlerinde fotoğraf yapıştırılmalıdır ...". Yargıtay 2. HD. 24.03.1993 gün ve E. 1993/2377, K. 1993/3617, ÖZMEN, Velâyet, s. 766.
- 23 ÖZTAN, Aile Hukuku, s. 451; ZEVKLİLER/ACARBAY/GÖKYAYLA, s. 978.
- 24 AKINTÜRK, s. 329.
- 25 Yargıtay, "... Evlât edinen sağır ve dilsiz olduğu hâlde bu sözleşme için özel yetki ile düzenlenen vekâletname, iki şahit huzuru ile düzenlenmelidir. Bu geçerlilik şartıdır ...". Yargıtay 2. HD. 17.09.1996 gün ve E. 1996/6469, K. 1996/8702, Yargıtay Bilgisayar Arşivi. Yargıtay, "... Açılan davada tanık beyanları ve özellikle noter katibinin beyanlarında, evlât

kanunî temsilcisinin noter huzurunda hazır bulunması ve sözleşme metnini imzalamaları gerekirdi²⁶. Şayet, evlâtlık ayırt etme gücüne sahip ve ergin değilse, evlâtlık sözleşmesini evlâtlığın kanunî temsilcisi imzalardı. Eğer ayırt etme gücüne sahip ve ergin ise, evlâtlık sözleşmesini bizzat kendisi imzalardı. Noter huzurunda yapılacak resmî sözleşmeyi gerçekleştirmek üzere özel yetki verilmiş bir temsilcinin bulunması gerekirdi²⁷. Çünkü; kişiye sıkı sıkıya bağlı olan hakların kullanılması özel yetki verilmiş vekâletname ile mümkündür. Evlât edinme sözleşmesi düzenlenirken tanık bulundurulması gerekmezdi²⁸. Resmî şekil bir sıhhat şartıydı. Buna uyulmadan yapılan evlâtlık sözleşmesi ise, yoklukla sakat olurdu²⁹.

3. Nüfus Kütüğüne Kayıt

Türk Kanunu Medenîsinin 256 ncı maddesinin 1 inci fıkrasında, tamamlanmış olan evlât edinme işleminin nüfus kütüğüne kaydedilmesi gerekir, hükmü yer almaktaydı.

Türk Kanunu Medenîsinin 257 nci maddesinin 3 üncü fıkrasında, evlâtlığın, miras ve başka haklarının zarara uğramaması, aile bağlarının devam etmesi için evlâtlığın naklen geldiği aile kütüğü ile evlât edinenin aile kütüğü

edinme sözleşmesinin tanzimi sırasında evlât edinenin hazır bulunmadığı, işlemin noter dairelerinde yapılmadığı, evlâtlığın evinde yapıldığı anlaşılmış, evlât edine adına sözleşmeyi başkasının imzaladığı, Adli Tıp Kurumundan alınan raporda da, evlât edinme sözleşmesindeki imzanın evlât edinene ait olmadığı kesinlik kazandığından, açılan evlât edinme sözleşmesinin iptali davasının kabulü gerekir ...". Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 02.03.1997 gün ve E. 1996/2920, K. 1997/190, ÖZMEN, Velâyet, s. 745-746.

- 26 AKINTÜRK, s. 329; FEYZİOĞLU, s. 484; ÖZTAN, Aile Hukuku, s. 451.
Alman Medenî Kanununun 1750. maddesinin 1. fıkrasına göre, evlât edinme sözleşmesi, tarafların her ikisinin hazır bulunmaları ile bir mahkeme veya noter önünde yapılması gerekir.
- 27 Yargıtay, "... Açık ve özel yetki verilerek vekil aracılığı ile evlât edinmeye izin alınabilir ve mukavele yapılabilir ...". Yargıtay 2. HD. 06.03.1951 gün ve E. 1950/6118, K. 1951/1779, ÖZMEN, Velâyet, s. 747-748.
- 28 1512 sayılı Noterlik Kanunu düzenleme şeklinde yapılan noterlik işlemlerinin iki tanık huzurunda yapılması zorunluluğunu ortadan kaldırmıştır. Ancak, ilgilinin okuma yazma imkanına sahip olmaması durumunda işlemin iki tanık huzurunda yapılması gerekir (NK. m. 87). Bunun yanında, Noterlik Kanunu, işlemin tanık huzurunda yapılmasını emreden diğer kanunların hükümlerini saklı tutmuştur (NK. m. 87, I c. 3). Bu durum karşısında, ilgilinin okuma yazma imkanına sahip olmaması veya diğer kanunlarda özel hüküm bulunması hallerinde (örneğin, resmî vasiyetname, miras sözleşmesi ve ölünceye kadar bakma vaadi) düzenleme şeklindeki noter işlemlerine tanık katılacaktır. ULUKAPI Ömer/ATALI Murat, Noterlik Hukuku, Konya 1994, s. 137, Dipnot 82.
- 29 KÖPRÜLÜ/KANETİ, s. 234; ÖZTAN, Aile Hukuku, s. 451.

arasında her türlü bağ kurulur. Ayrıca her iki nüfus kütüğüne evlâtlıkla ilgili resmî senedin tarih ve sayısı kaydedilir, hükmü yer almaktaydı.

Türk Medenî Kanununun 314 üncü maddesinin 5 inci fıkrasına göre, evlâtlığın, miras ve başka haklarının zedelenmemesi, aile bağlarının devam etmesi için evlâtlığın naklen geldiği aile kütüğü ile evlât edinenin aile kütüğü arasında her türlü bağ kurulur. Ayrıca evlâtlıkla ilgili kesinleşmiş mahkeme kararı her iki nüfus kütüğüne işlenir.

Evlât edinme kararı kesinleştikten sonra mahkeme, kesinleşme şerhini içeren kararı bir müzekkere ile kendiliğinden bulunduğu yer nüfus müdürlüğüne gönderecektir. Mahkeme kararının kesinleşmesi ile kurulmuş olan evlâtlık ilişkisinin hem evlât edinenin hem de evlâtlığın nüfus kütüğüne kaydedilmesi gerekir³⁰. Bu işlem kurucu değil, açıklayıcı mahiyette ve tamamen idarî bir işlemdir. Bunun yapılmamış olması evlâtlık ilişkisini sakatlamaz³¹. Nüfus kütüğüne tescil, evlât edinenin ölümünden sonra da yapılabilir³². Mahkeme kararına dayanmaksızın doğrudan doğruya tarafların talebi üzerine nüfus kütüğüne yapılan tescil işlemi evlâtlık ilişkisini meydana getirmez³³.

Türk hukuk sisteminde sınırlı evlât edinme hali kabul edildiğinden, asıl

30 ÖZTAN, Aile Hukuku, s. 452.

Yargıtay, "... Evlâtlığın asıl ana babası ile irtibatı kesilmeksizin, evlât edinenle hukukî ilişkisi vurgulanmak istendiğini belirtmiştir ...". Yargıtay 2. HD. 24.06.1984 gün ve E. 5876, K. 6015, ŞENER, s. 551.

Yargıtay, "... Evlâtlık hem evlât edinenin hem de gerçek ailesinin mirasçısı olup, bu hakların zedelenmemesi için iki nüfus kütüğü arasında irtibat oluşturulması zorunludur ...". Yargıtay 2. HD. 13.05.1991 gün ve E. 1991/4151, K. 1991/7800, Yargıtay Kararları CD' si.

Yargıtay, "... Nüfus siciline yazım kanunî dayanaktan yoksun ise her zaman düzeltme davası açılabilir ...". Yargıtay 2. HD. 09.12.1997 gün ve E. 1997/11228, K. 1997/13394, Yargıtay Bilgisayar Arşivi.

31 GENÇCAN Ö. Uğur, Nüfus Davaları, Genel Hükümler, Ankara 2000, s. 58-60; FEYZİOĞLU, s. 486; KÖPRÜLÜ/KANETİ, s. 234; OĞUZMAN/ DURAL, s. 255; TEKİNAY, s. 462.

Yargıtay, "... Evlât edinme işleminin nüfus kütüğüne işlenmemiş olması evlât edinme işlemini geçersiz kılmaz ...". Yargıtay 2. HD. 16.12.1981 gün ve E. 1981/1091, K. 1981/1062, ÖZMEN, Velâyet, s. 753.

32 ÖZTAN, Aile Hukuku, s. 452.

33 Yargıtay, "... Evlâtlık sözleşmesine uyanmayan nüfustaki evlâtlık kaydının iptali gerekir ...". Yargıtay 2. HD. 26.03.1979 gün ve E. 1979/2289, K. 1979/2417, İlmî ve Kazaî İçtihatlar Dergisi, Yıl 21, Sayı 243, Mart 1981, s. 150.

Yargıtay, "... Evlâtlık ilişkisinin geçerliliği resmî senet yapılmasına bağlıdır. Böyle bir senet yok iken evlâtlığın nüfusa tescil edilmiş olması (aradan uzun süre geçse, taraflar evlâtlık ilişkisi varmış gibi davransa da) evlâtlık ilişkisinin meydana gelmesine yol açmaz ...". Yargıtay 2. HD. 24.04.1980 gün ve E. 1980/3326, K. 1980/3520, İlmî ve Kazaî İçtihatlar Dergisi, Yıl 21, Sayı 243, Mart 1981, s. 148-149.

ana ve baba ile evlâtlık arasında bağlantının sağlanması gerekmektedir. Bu çerçevede evlâtlığın miras ve diğer haklarının kaybolmaması, ailesi ile bağlarının hukukî anlamda devam etmesi ile mümkündür. Bunun için, evlâtlığın naklen geldiği aile kütüğü ile, evlât edinmenin aile kütüğü arasında her türlü bağ kurulur.

Türk Kanunu Medenîsinin 257 nci maddesinin 5 inci fıkrasında, evlât edinme ile ilgili kayıtlar mahkeme kararı olmadıkça veya evlâtlık istemedikçe hiçbir şekilde açıklanamaz, hükmü yer almaktaydı.

Türk Medenî Kanununun 314 üncü maddesinin 6 ncı fıkrasına göre, evlât edinme ile ilgili kayıtlar, belgeler ve bilgiler mahkeme kararı olmadıkça veya evlâtlık istemedikçe hiçbir şekilde açıklanamaz. Bu hususta kayıtların gizliliği prensibi söz konusudur³⁴.

Evlât edinme ile ilgili kayıtlar hakkında hiçbir şahsa, resmî kurum ve kuruluşa sözlü veya yazılı bilgi verilemeyeceği gibi, mahkeme kararı olmadıkça veya evlâtlık yazılı olarak talep etmedikçe nüfus kayıt örneklerine evlâtlık ilişkisine dair herhangi bir açıklamada bulunulamayacağı gibi evlât edinme ile ilgili bilgiler uluslararası aile cüzdanlarına da işlenmeyecektir³⁵.

III. SONUÇ

Yürürlükten kalkan Türk Kanunu Medenîsinde yer alan evlât edinmenin şekli çok uzun bir prosedüre tabidir. Bu durum uygulamada bazı problemlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Bu konu 24 Nisan 1967 tarihli Çocukların Evlât Edinilmesine Dair Avrupa Sözleşmesinin 4 üncü maddesinde de ele alınmış ve evlât edinmenin meydana gelmesinde hâkimin veya idarî bir merciin kararı zorunlu kılınmıştır.

Alman Medeni Kanununun 1750 nci maddesinin 1 inci fıkrasına göre, evlât edinme sözleşmesinin, tarafların her ikisinin hazır bulunmaları ile mahkeme veya noter huzurunda yapılması gerekir.

Türk Medeni Kanununun 315 inci maddesinin 1 inci fıkrasına göre, evlât edinme kararı, evlât edinmenin oturma yeri mahkemesi tarafından; birlikte evlât edinmede ise eşlerden birinin oturma yeri mahkemesince verilir. Mahkeme kararı ile birlikte evlâtlık ilişkisi kurulmuş olur.

³⁴ OĞUZMAN/DURAL, s. 256.

³⁵ İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık Genel Müdürlüğünün 03.08.200 gün, 12066 sayılı ve 2000/15 numaralı genelgesi.

Belirtilen bu hükümler ışığında, mahkeme tarafından evlât edinmeye izin verilmesi şeklindeki düzenleme yerine, sulh hukuk mahkemesine açılacak evlât edinme davası yani evlât edinme ve nüfusa tescil davası açılması gerektiren düzenleme daha yerinde olmakla beraber, geç kalmış bir düzenlemedir. Bu yeni düzenleme ile evlât edinme prosedürü mahkemede başlayacak ve mahkemede sona erecektir. Bu şekildeki bir düzenleme, şekil açısından evlât edinme prosedürünü önemli ölçüde kolaylaştıracaktır.

Evlât edinme hususundaki maddî ve şekli şartların zorluğu, evlât edinmek isteyenlerin evlât edinmek istedikleri çocukları, evlât edinme yerine doğrudan doğruya kendi çocuğu dünyaya gelmiş gibi nüfusa kaydettirme yoluna sevk etmektedir. Hukukî olmayan bu fiilî durum ise, ilerde hukukî problemlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

